

Cykelrute længde 21,5 km

Besættelsen i området i og omkring Rebild Bakker

Kort resumé af 2. Verdenskrig

2. Verdenskrig var en militær konflikt som forgik i Europa fra 1939 til 1945. Danmark var besat af Tyskland fra 9. april 1940. Krigen var den største militære konflikt til d.d. Næsten hele verden var indblandet i krigen hvor ca. 62 millioner mennesker mistede livet.

I krigen mistede mange civile livet, og Nazi-Tyskland gennemførte udryddelsesplaner af to bestemte folkegrupper. Denne frygtelige krig er heldigvis ovre og tilbage står vi med minder og brændpunkter fra krigens tid. I Rebild Bakker og Omegn kan man i dag opleve flere spor efter krigens tid. Bl.a. overvågede tyskerne flytrafikken fra Rebild Bakker, samt oprettede en radarstation i Fræer med navnet "Lindwurm," hvor de kunne aflytte flytrafik i en 100 km radius. Under krigen og i dag bliver stedet i Fræer kaldt Bette Berlin. Bette Berlin fik navnet, fordi der på det tidspunkt boede omkring 200 tyskere.

Vi har samlet nogle af disse minder om 2. Verdenskrig på en cykeltur på elcykel i og omkring Rebild Bakker. På turen kan du bl.a. opleve, se og lytte til nyskrevet musik fra 2. Verdenskrig.

Hvad kan du opleve på din tur

For at du får den bedste oplevelse på din tur rundt i Rebild Bakker og Omegn har vi her i hæftet udarbejdet beskrivelser af hvert enkelt mindesmærke, som du kommer til. Beskrivelser følger hvor du er kommet til på ruten. Vi har gjort det muligt for dig at lytte til musik, som er inspireret af besættelsestiden og udarbejdet af Skørping Skole i et åbent skoleprojekt. Projektet er støttet af Kulturministeriet og Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling.

Du finder musikken på de QR-koder, som er placeret på flere af de steder hvor der er mindesmærker, men du kan også finde både tekster og QR-koder her i hæftet.

Bemærk at alle sange er markeret med et nummer, det gør, at du lettere kan finde dit yndlingsnummer på cd'en med alle sangene på, som kan købes i RebildPorten

Sådan bruger du QR-koder

1. Trin er at hente den gratis applikation *Scanlife*. Applikationen findes til både **Windows Phone**, **Symbian**, **Blackberry**, **Android** og **iOS**.
2. Trin er at starte applikationen op og finde en QR-kode.

En QR-kode ser sådan her ud.

Folk og fæ – sang nr. 9

2 QR-Koder fra cd'en Krigens Sange lyt til dem nu

3. Trin er at kigge på skærmen på din smartphone, og styre kameraet så smartkoden kommer frem på skærmen indenfor rammen - og den røde streg skal være lige midt i QR-koden, så den nærmeste skærer QR-koden over i to lige store dele.

Når koden er genkendt, så indlæses indholdet af koden på skærmen.

Husk at du kun skal scanne én QR-kode ad gangen og hold kameraet så stille som muligt.

Nu har du lært at scanne QR-kode – Rigtig god fornøjelse.

Rute beskrivelse

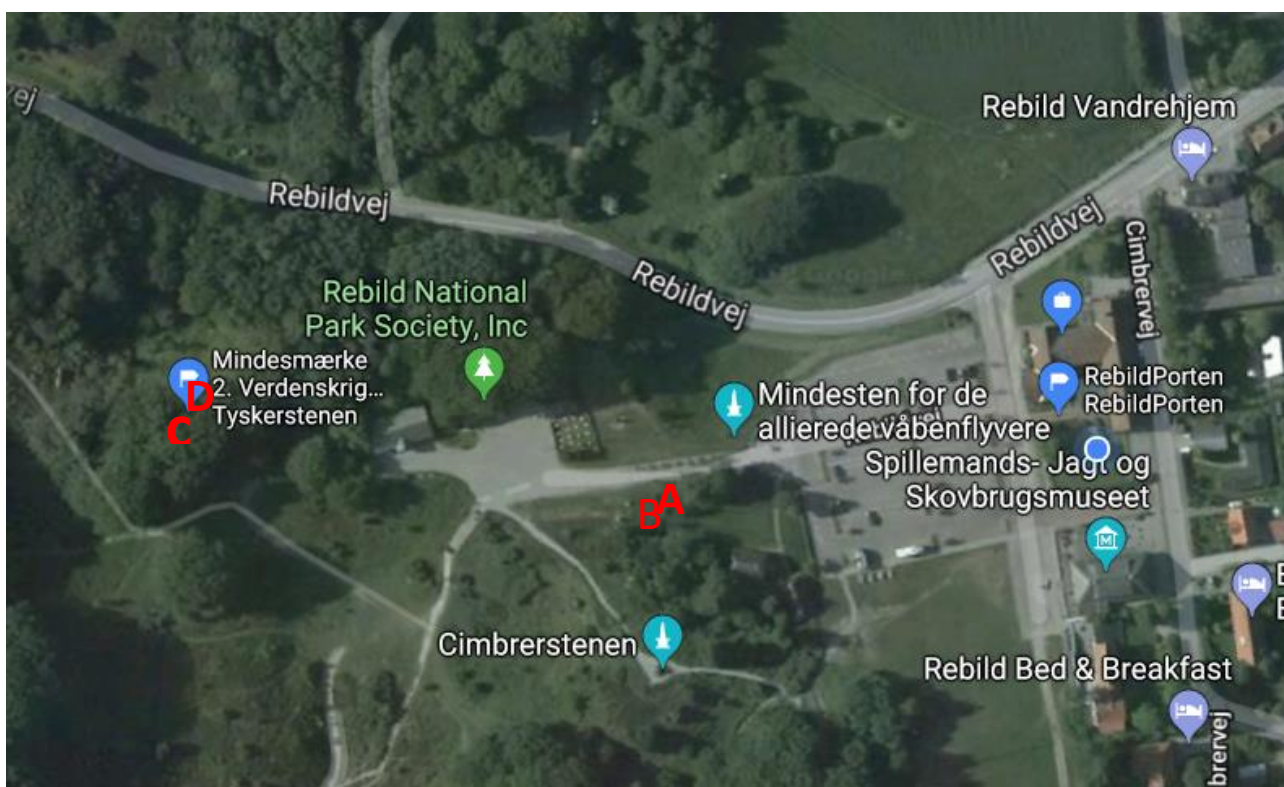
Start: RebildPorten, Rebildvej 25A, 9520 Skørping, Danmark

Trin 1. Mindesmærker i Rebild Bakker

Start din tur på gå ben, hen over p-pladsen som ligger foran RebildPorten. Gå til du kommer til starten af Rebild Bakker, her finder du 3 mindesmærker fra Besættelsestiden.

Vi har markeret mindesmærkerne her under på kortet med røde bogstaver.

- A. Nedkastningschefen Jens Toldstrup
- B. Flyverstenene i Rebild
- C. Lytteposten
- D. Tyskerstenen

Beskrivelse af mindepunkter og sange til trin 1.

Nedkastningschefen Jens Toldstrup - A

I Rebild bakker finder du også et minde om Jens Toldstrup, der var født og opvokset i Assens, men blev kendt og berømt, som den legendariske nedkastningschef under 2. Verdenskrig, hvor han var den førende modtagechef af sprængstof og illegale våben.

Modstandsbevægelsens vigtigste opgave var at modtage og fordele sprængstof og illegale våben og dette arbejde stod Jens i spidsen for. Hans rigtige navn var faktisk ikke Jens Toldstrup, dette var blot et dæknavn, som han brugte under 2. Verdenskrig. Hans rigtige navn var Anton Ingersøn Jensen.

Flyverstenen i Rebild Bakker - B

Stenen i Rebild bakker er et minde fra 2. Verdenskrig et minde. Et minder om alle de flyvere, der mistede livet under krigen. 69 allierede flyvere mistede livet under nedkastningerne, som skulle forsyne modstandsbevægelsen med våben og andet udstyr.

"Mindetavle for 69 flyvere i Rebild Bakker"

Under nedkastningsoperationer til den danske modstandsbevægelse i besættelsestiden 1940-45 mistede 69 allierede flyvere livet.

De trodsede mørkets og ondskabens farer i kampen for frihed og fred. Derfor skal de mindes til sene tider med Danmarks taknemmelighed -

(Alle 69 navne er nævnt)

Frihedskampens Veteraner, 5. maj 1995

Verset er lavet af den jyske modtagerchef Jens Toldstrup. Mindestenen blev afsløret af Hans Kongelige Højhed Kronprins Frederik den 5. maj 1990.

Det lille vers på engelsk:

They defied the perils of darkness and evil in the fight for freedom and peace.
They will always be remembered with gratitude by the people of Denmark.

Teksten i denne sang er direkte inspireret af mindestenens tekst.

69 stemmer – sang nr. 4

They defied the perils of darkness and evil
in the fight for freedom and peace.
They will always be remembered with gratitude by
the people of Denmark.

Schaaf – McMullen – Murphy – Stannard – Stynes – Mcpherson – Smith – Boffey – Philp – Witham – Mchale – Elleman – Bedggood – Naylor – Slinn – Berrett – Nichols – Butler – Filer – Golding – Harris – Terrell – Poulson – Tucker – French – Carthew – Toes – Mercer – Ball – Haragan – Sinkinson – Webster – Hasler – Cole – Batten

De trodsede mørkets og ondskabens farer
i kampen for frihed og fred.
Derfor skal de mindes til sene tider
med Danmarks taknemmelighed.

Sharman – Letts – Brogan – Sharman – Watson – Wigley – Clarke – Mahoney – Gray – Carrol – Hughes – Philow – Grain – Bennett – Marshall – Mcbeath – Cyrry – Cairns – Rigby – Hunsdon – Sheen – Jones – Mackrill – Bridge – Healey – Smedley – Hall – Pannell – Monbrun – Hunt – Hamilton – Johnson – Ayers – Smale

They defied the perils of darkness and evil
in the fight for freedom and peace.
They will always be remembered with gratitude by
the people of Denmark.

Musik af Peter Borup

Lytteposten og Tyskerstenen – C og D

I Rebild Bakker på toppen af Sønderkol kan du opleve tyskerne lyttepost, dog er den i dag næsten overgroet.

Fra lytteposten overvågede tyske soldater flytrafikken i området. Det siges at de tyske soldater som befandt sig her, var ældre pensionerede soldater, som enten var skadet eller for svage til at være med på fronten. De havde kun nogle træbænke som de kunne benytte, og ofte betalte de lokale folk for at få et måltid mad.

Når du besøger stedet med lytteposten, kan du i slugten mellem Nørrekol og Sønderkol se et andet minde fra krigstiden, nemlig en stor sten som er blevet skubbet ned i slugten efter krigen. På denne sten står der "Zum Andenken. Flug-Wache"

"Soldaterne fik også tiden til at gå med andre ting end at lytte efter maskiner fra luften"

Her kan du lytte til en historie om hvordan Lars Kjær kan huske soldaterne fra lytteposten. I 1940 boede i Bakkehuset nedenfor Rebild Bakker den navnkundige krybskytte Lars Kjær (1856 – 1946), som på trods af sine ulovligheder, var en agtet mand på egnen. Lars Kjær er på dette tidspunkt en ældre herre og kan huske tilbage til 1864, da de preussiske besættelsestropper opholdt sig på forældrenes gård i Rebild, og at soldaterne dengang morede sig med at lade den lille Lars ride på gårdens store tyr. Det var en oplevelse, der havde fæstnet sig stærkt i hans hukommelse.

Denne historie går på, at tyskerne fra lytteposten en dag skulle låne en stige af Lars Kjær, og det kommer der følgende replikskifte og situation ud af:

Zum Andenken – sang nr. 7

Eller: Den store Kjær og værnemagten

Nede i bakkerne
- mærket af vind og vejr,
hvor Vælderne springer,
hvor Kousbækken rinder,
der bor den gamle Hr. Kjær

- hjemme fra nattens jagt
- færdig og veltilpas.
Mens forsmækken knappes,
og piben babbes,
haspes det kalkede das.

Nå! - Svoger er på besøg
hai´ har værnemagten med
**"A ka´ den ræleme hou
te sidst´gang de war her."**
Bare tanken gjorde Lars vred.

Svoger Marinus lagde ud:

“Jo, ser du Lars, min ven,
Se, Det tredje Rige
vil gerne låne din stige,
og du får den måske igen”

“Kadetterne” sagde noget på tysk,
det lød for Lars som latin.

Men han så ´e så:

**“I hår fandengåleme å
la´ den sige hænge. Det er min!”**

Tysken tog stigen, Kjær kæfter op,
han´ var hidsig, han´ var hård han´ var vakt!
Men hør nu skytten,
nervøs, rød i bøtten,
betro os med hvad han fik sagt:

**“ja, det er det tyske rak. Fanden med dem.
De har lånt min stige, men jeg så ´e til dem,
hvis den ett er tilbage,
inden solen går neir,
så får I nogen af kæppen her.”**

“Så ´e du virkelig det?” *Spur´ Mari´.*

“Jammen hva så ´e de så til det?” *Spur´ Mari´-*

“Ja, hwa så ´e de.

Ja, hwa så ´e de.”

“Ja, hwa så ´e de så te det?” *Spur´ Mari´.*

**“Gehitten, gehutten, gehej,
hvem fanden ka´ forstå det sprog”**

Gehitten, gehutten,

gehutten, gehej

så ´e han gebrokken og klog.

“Gehitten, gehutten, gehej,

“hvem fanden ka´ forstå det sprog”----

Tekst og musik af Peter Borup

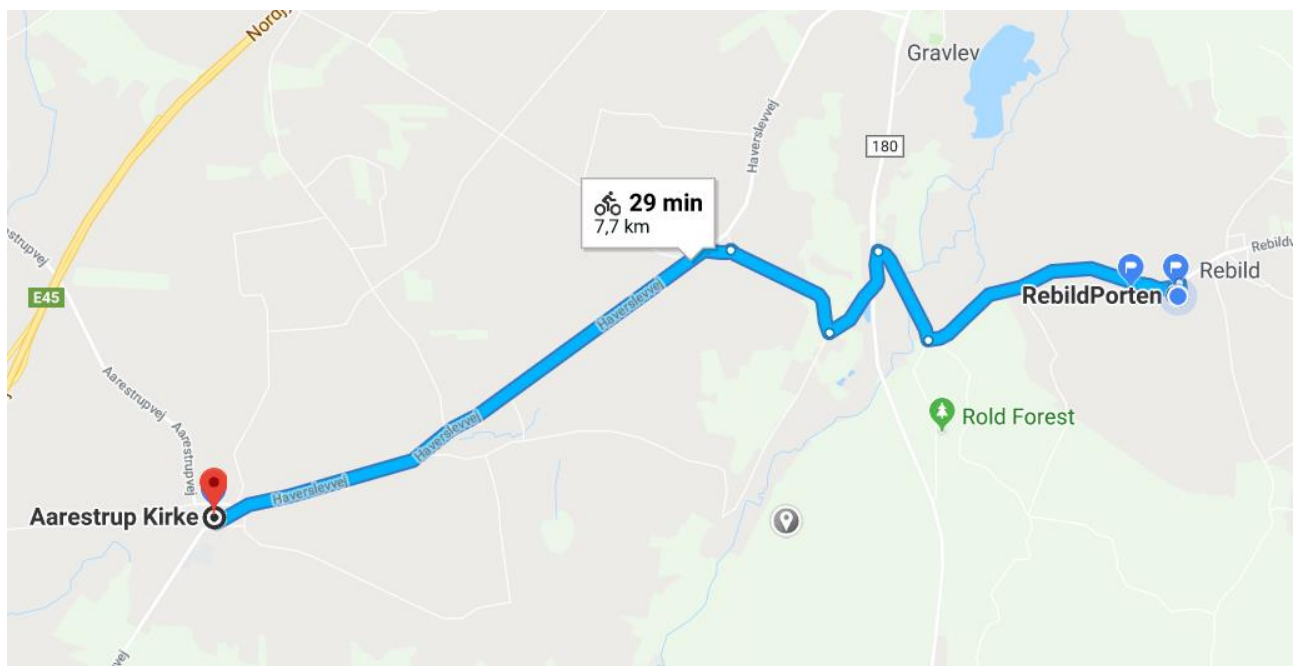
Nu du klar til at tage din elcykel og komme afsted

Trin 2. – Næste stop Aarestrup Kirkegård Haverslevvej 84. 9520 Skørping

Gå tilbage til RebildPorten, Rebildvej 25a, 9520 Skørping ta` din cykel, for nu skal vi afsted.

Turen går nu til Aarestrup Kirkegård Haverslevvej 84, 9520 Skørping.

- ↑ Kør mod nord på Rebildvej
51 m
- ↶ Drej til venstre, og bliv på Rebildvej
1,7 km
- ↷ Drej til højre, og følg Vælderskoven
650 m
- ↶ Drej til venstre, og følg Røde Møllevej
650 m
- ↷ Drej til højre, og følg Kridtbakken
850 m
- ↶ Drej til venstre, og bliv på Kridtbakken
160 m
- ↶ Drej til venstre, og følg Haverslevvej
📍 Destinationen ligger til højre
3,5 km

Beskrivelse af mindepunkter til trin 2.

Aarestrup kirkegård

Ikke langt fra Torstedlund skov finder du Aarestrup kirkegård, hvor elleve Royal Air Force-besætningsmedlemmer er begravet.

De elleve besætningsmedlemmer omkom i et flystyrt, som skete i Torstedlund Skov. Alle blev dræbt på stedet og flere af menneskekroppene var ikke til at genkende, da de to år efter blev fundet i den grav, hvor tyskerne havde skjult ligene.

Alle besætningsmedlemmerne blev officielt begravet 22. juni 1947 ved en højtidelighed hvor over 600 personer var fremmødt, men kun et år efter begravelsen, skulle de graves op igen.

For i 1948 forlangte en britisk officer at de elleve kister skulle graves op igen, og placeret i den rækkefølge, der fulgte besætningens militær rangorden.

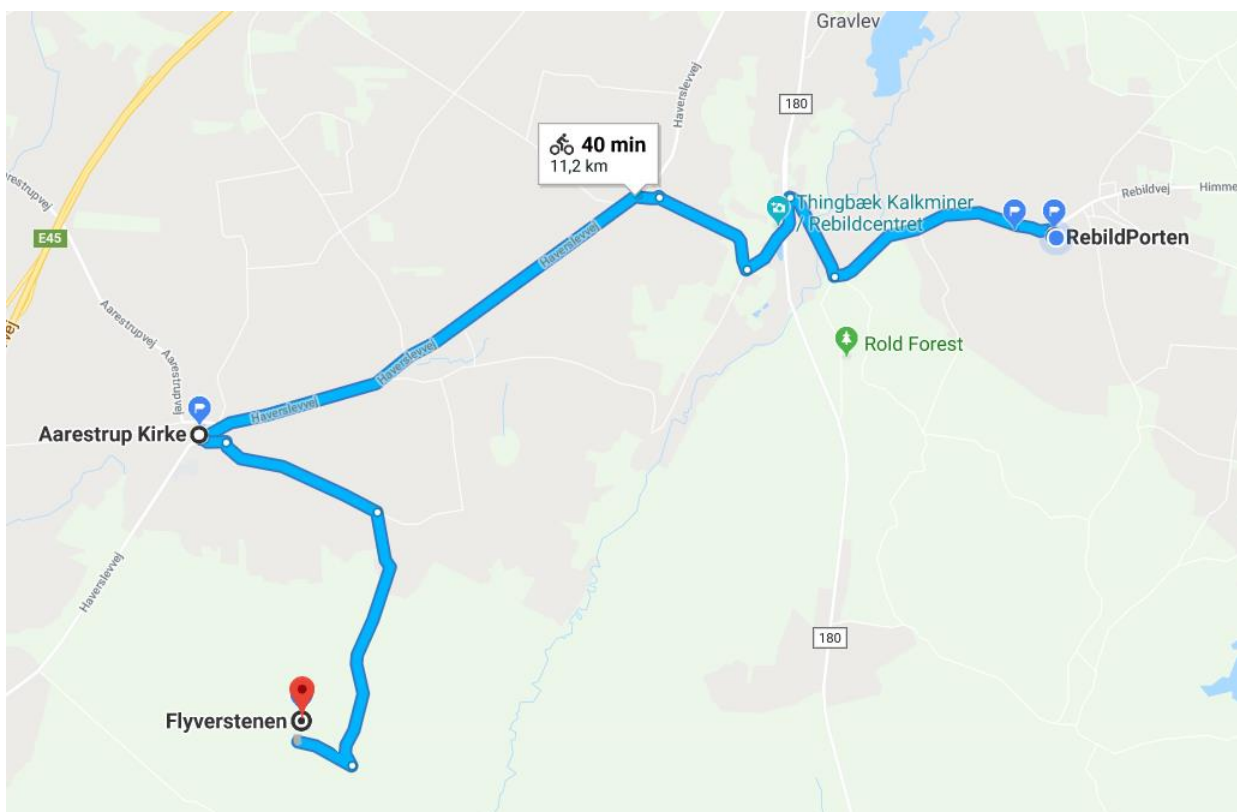

Sognepræsten Harald Davidsen taler under begravelsen. På de andre billeder kan se gravstederne, kisterne og den gamle lastbil hvor på kisterne blev fragtet på til Aarestrup kirkegård.

Trin 3. – Næste stop Flyverstenen i Torstedlund skov

Flyverstenene i Torstedlund skov, ligger i den privat egnede del af skov. Husk derfor at læs afsnittet Nyttig viden når du skal på tur i Rebild Bakker på elcykel som du finder her i hæftet.

- ↑ Kør mod nordøst på Haverslevvej mod Skråvejen
17 m
- ↘ Drej til højre, og følg Skråvejen
170 m
- ↘ Drej til højre, og følg Stubberupvej
1,2 km
- ↘ Drej til højre, og bliv på Stubberupvej
⚠ Vej med delvist begrænset brug
1,9 km
- ↘ Drej til højre
400 m

Beskrivelse af mindepunkter til trin 3.

Flyverstenen i Torstedlund Skov

Dybt inde i Torstedlund skov finder du Flyverstenen, som er et minde om en nedstyrtning under besættelsen i Danmark, hvor et britisk bombefly styrtede ned og dets elleve besætningsmedlemmer blev dræbt. Dagene efter de tyske tropper havde fjernet alle lig fra ulykken, var området helt åbent og alle havde nu adgang til området. Der var dog ikke andet tilbage en resterne fra det nedstyrtede bombe fly.

Ingen viste da, hvad der var sket med de britiske besætningsmedlemmer. Først 2 år efter blev de dræbte britiske besætningsmedlemmer fundet af en lokal, som var ude og gå med sin hund.

Besætningsmedlemmerne var blevet begravet i et sumpet område på selve nedstyrtningsstedet, og rundt om graven under jorden var der bombelignende genstande "lysbomber."

Den 22. juni 1947 blev de dræbte begravet ved en højtidelighed på Aarestrup Kirkegård. Men kun kaptajn Guilonards enke deltog i begravelsen. Hun var den eneste, som var blevet inviteret og vidste at begravelsen ville finde sted i Aarestrup. De resterende besætningsmedlemmers efterladte fik hverken besked om fundet af de omkommende, eller at de skulle begravnes på Aarestrup Kirkegård.

Når du besøger Flyverstenen i Torstedlund Skov ser du en smuk sten, hvor på der er sat en propel, som stammer fra det nedstyrtede fly samt en mindetekst, der minder os alle, om hvad der skete her i skoven d. 20. april 1945.

Last Post – sang nr. 5

Vi reder en seng
til vore ukendte brødre,
et glimt fra en mørk silhuet.
Vi ved, at de gav
os en dag til at bruge
i kampen for frihed, for sandhed og ret.

Vi reder en seng
fyldt med sange om savnet,
hos jer, der har elsket og grædt.
Vi ved, at I gav
os det bedste, I havde.
"Jolly young soldiers to good to be dead."

Vi reder en seng
til enhver, der må segne,
i kamp mod despoternes æt.
Vi ved, at I gav
os al håbet tilbage,
sidste salut (the) "Last Post" slet og ret.

*De gav os det bedste, de havde,
de døde, de ukendte venner.
De gav os en dag til at bruge
rakt med forkullede hænder. (Nordahl Grieg)*

Sangteksten tager udgangspunkt i den smukke tale som sognepræst Harald Davidsen holdt under begravelsen på Aarestrup kirkegård.

Du kan læse mere om begravelsen under overskriften Aarestrup Kirkegård

Tekst og musik af Peter Borup

Trin 4 – Tilbage til Start Rebildvej 25A, 9520 Skørping

Nu det tid til at komme tilbage til start. Hvis du følger den sidste anvisning, kommer du tilbage til RebildPorten og Rebild Bakker. Her er der mulighed for at spise sin madpakke, gå på toilettet eller gå på opdagelse i RebildPorten for ny inspirationsmuligheder i Rebild Bakker og omegn.

- ↑ 13. Kør mod øst

- ↶ 14. Drej til venstre
⚠ Vej med delvist begrænset brug

- ↑ 15. Fortsæt ad Stubberupvej

- ↷ 16. Drej til højre, og bliv på Stubberupvej

- ↶ 17. Drej til venstre, og følg Erstedskovvej

- ↷ 18. Drej til højre, og følg Erstedvej

- ↶ 19. Lidt til venstre, og følg Røde Møllevej

- ↷ 20. Drej til højre, og følg Vælderskoven

- ↶ 21. Drej til venstre, og følg Rebildvej

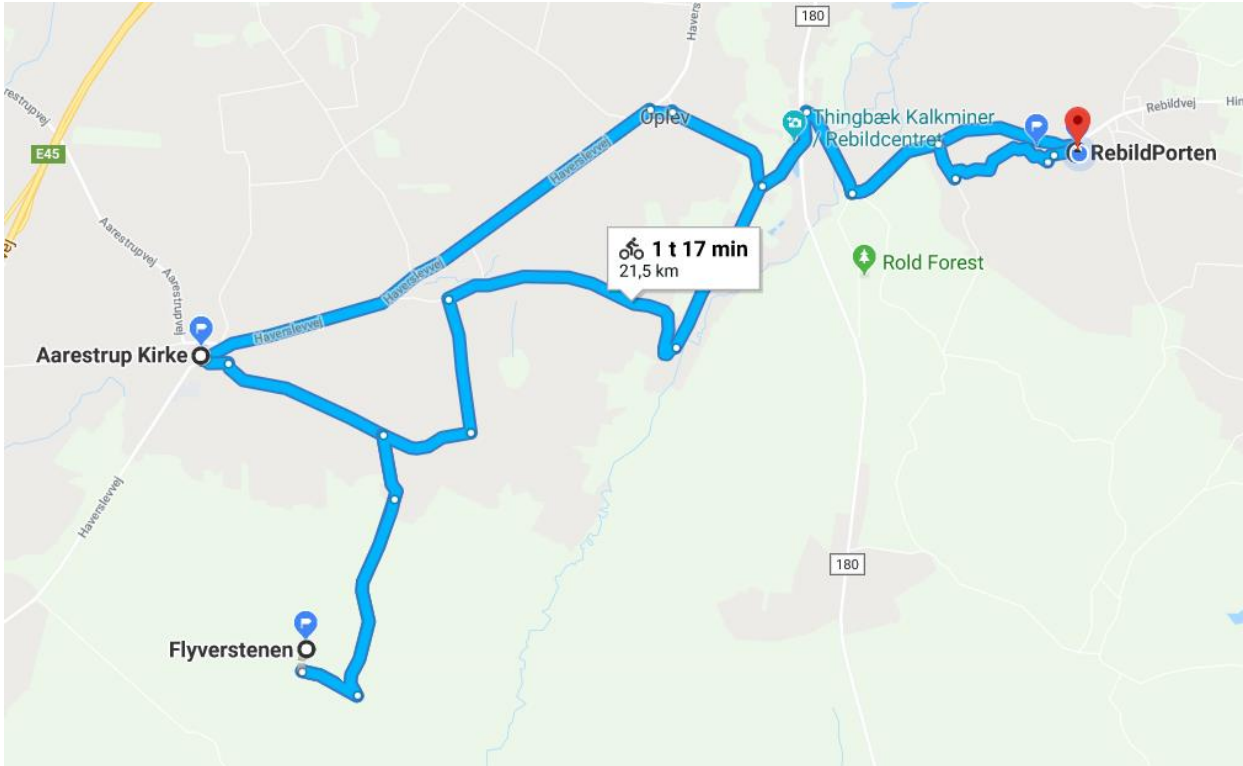
- ↷ 22. Drej til højre

- ↶ 23. Drej til venstre

- ↶ 24. Drej til venstre mod Rebildvej

- ↑ 25. Fortsæt ad Rebildvej

- ↷ 26. Drej til højre, og bliv på Rebildvej
i Destinationen ligger til venstre

Nyttig viden når du skal på tur i Rebild Bakker på elcykel

Skovens regler – Læses inden du drager ud på elcykel.

Du må gerne cykle i naturen i Rebild men du skal passe godt på den. Der er forskellige regler, du skal kende til og overholde, når du færdes i naturen. Der er nemlig forskel på, om du cykler og opholder dig i den statsejede del af skoven, eller om du opholder dig i den private del af skoven. Du skal også være opmærksom på, at du køre ind og ud af stats- og privatejet skov på din cykeltur. Du må opholde dig i alle danske skove, hvis du kan komme frem til skoven ad veje eller stier uden at møde skilte, der forbyder adgang.

Hvordan kan du så vide om skoven er privat eller statslig?

På statens arealer er der placeret en rød pæl og ofte også et kort over området ved de adgangsveje, der bruges mest.

Særligt for privatejet skov.

Du må færdes i privat skov fra kl. 06.00 om morgenen til solnedgang.

Du må kun færdes på stier og veje i privatejet skov, du må f.eks. ikke gå ind i skovbunden for at nyde en frokost eller samle svampe, blomster eller andet fra naturen.

Hvis du ser bygninger i en privatejet skov er det vigtigt, du opholder dig mindst 150 meter derfra.

Vær opmærksom på at der i privat skov kan være midlertidig forbudt adgang på specifikke dage.

- Dage hvor der er selvsjagsjagt i privat skov
- I perioden 16. maj til 15. juli fra kl. 06.00 til kl. 07.00, pga. bukkejagt

Særligt for offentlige skove.

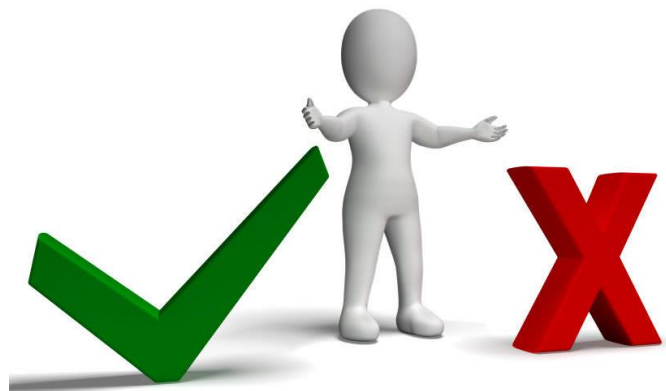
I statsejede skov har du fri bevægelighed, og du må opholde dig i skoven hele døgnet. Det vil også sige, at du må overnatte i den statsejede skov.

Du må desuden:

- Kælke og løbe på ski, hvor man i øvrigt må færdes og opholde sig
- Bade i skovens vandløb og søer
- Skøjte og færdes på is, medmindre andet fremgår af skilte

Du må ikke opholde dig eller færdes:

- I indhegnede bevoksninger og klitter
- I rørbevoksninger
- På arealer med landbrugsafgrøder
- I haver og på gårdspladser
- Med fartøjer på skovens søer og vandløb

Mere viden om 2.verdenskrig i Rebild Bakker og omegn

Der er mange muligheder i Rebild og omegn for at tilegne sig mere viden om den historiske del af besættelsestiden.

Har du lyst til at vide mere så anbefaler vi.

Lokal Historisk Arkiv i Skørping

Her vil du kunne finde mange spændende ting. Du kan bl.a. finde store samlinger af materialer, som kan fortælle en masse om området.

Du kan bl.a. finde

- Avisartikler fra perioden under 2.Verdenskrig
- Beretninger fra 2. Verdenskrig
- Billeder, bøger og tegninger over radarstation fra 2.Verdenskrig

Filmen Træfningen ved Hollandshus

En dramadokumentarisk film, som handler om den berømte hændelse i Rold Skov under 2. Verdenskrig. En dramatisk nedkastning ved Madum Sø, hvor modstandsgruppen ender i direkte ildkamp med tyskerne. Niels Erik Vangsted blev skudt og Poul Kjær Sørensen taget til fange og senere dømt og henrettet under tysk krigsret.

Hændelsen var et vendepunkt for den danske regering som afbrød samarbejdspolitikken med besættelsesmagten.

Cd - Krigens sange

Skolen har udarbejdet sange, som fortolker krigens tid i Rebild. Cd'en tager dig med på en musikalsk tur i Rold Skov. Der er taget udgangspunkt i steder og mindesten, som direkte relatere til besættelsestiden.

Bogen – Historien bag "Flyverstenen" i Torstedlund Skov

En bog som er en fortælling et britisk bombefly som styrtede ned i Torstedlund Skov hvor alle elleve besætningsmedlemmer mistede livet. Tyskerne begravde dem i en sump tæt på nedstyrtning stedet, men ingen viste hvor udover tyskerne. Først to år senere blev besætningen fundet og blev "rigtigt" begravet ved en mindehøjtidelighed på Aarestrup Kirkegård. Bogen går dybere ind i historien, hvor man virkelig får et indblik i, hvad der enligt skete den nat i 1945.

Koncerter

Du kan også opleve en musikalsk rejse i form af koncerter med sangene der er udarbejdet af Peter Borup, her er der taget udgangspunkt i de historier, der blev udlevet i Nordjylland under besættelsen 1940 – 1945.

Vi tilbyder også – andre elcykel ruter til besættelsestiden i Rebild Bakker og omegn.

Her kan du se hvad vi også tilbyder:

Besættelsestiden i området i og omkring Rebild Bakker 22 km

- Tyskerstene
- Lytteposten
- Nedkastningschef Jens Toldstrup
- Flyverstenen Rebild Bakker
- Aarestrup Kirkegaard
- Flyverstenen i Torstedlund skov

Besættelsestiden i området i og omkring Rebild Bakker 19 km

- Tyskerstenen
- Lytteposten
- Nedkastningschef Jens Toldstrup
- Flyverstenen Rebild Bakker
- Erik Vangsted Mindesten
- Jernbane sabotage Mosskov
- Flyverskjul i Arden

Der er også mulighed for at bestille en guide med på turen, ring og hør nærmere i

RebildPorten

www.rebildporten.dk

Rebildvej 25A, Rebild

DK-9520 Skørping

info@RebildPorten.dk

 RebildPorten

+ 45 99889000

 REBILDPORTEN
Rold Skov · Rebild Bakker